

Ese de trei ori in seputemana: Mercuri-s, Vineri-s si Dominec-s, candu o cota intreaga, cumdu numai diumetate, adica dupa momentulu impregiurarilor.

Pretiul de prenumeratune:

pentru Austria:	
pe anu intregu	8 fl. v. a.
" diumetate de anu	4 " "
" patru	2 " "
pentru Roman'a si strainetate:	
pe anu intregu	16 fl. v. a.
" diumetate de anu	8 " "
" patru	4 " "

Viena 17/29 opt. 1867.

Aptivitatea mare si rapede ce o desvola Cislaitani'a spre a ajunge la o stare de lucruri catu se poate mai constitutiunala si mai liberala in man'a morbului seu cehicu, — indemnà pre sorat'a sa Transilania la o procedura noua fatia cu Croatsa. Pana acum adeca ungrui credura cunica Croatsa trebue osendita la acceptare, in tocmai cum facea d. Schmerling cu Ungaria la tempulu seu. Acceptarea li era plausibila si pentru aceea caci multi se temeu cumca senatul imperiale la desbaterea constitutiunii va respinge dualismulu, si spre nemicirea acestuia va intinde man'a dietei de Zagrabia.

Acum inse, dupa ce nemtii din senatu dovedira o amore destulu de apriata pentru dualismu, ungrui n'au se mai perte frica din asta parte, deci lapeda invetiatura de la Schmerling si conchiamata diet'a.

Despre acesta conchiamare vorbescu acum foile tot'e, nu se deminte deneci o parte, si se asculta ca respectivulu rescriptu reg. se apara catu mai curundu, ca asie inca in lun'a venitorea se se intrunesc reprezentantii natiunei croate pentru a otari despre relatiunile venitorie publico-juridice ale patriei loru catra Ungaria.

Poporul Croatiei, — care din norocire e mai bine reprezentat in diet'a sa de cum a fostu poporul Transilvaniei in diet'a din Clusiu, — va avea ocazione a da dovedi noue despre consciintia natiunalitatei si interesului seu. In man'a partitei unioniste si a multelor despusestiuni guvernamentali luate in folosul ei, partit'a natiunala sta si astadi tare, bine disciplinata si neinfranta in conchiamata.

Ce este si mai bine pentru croati, e cercustantia cumca partit'a natiunala are pentru sine opiniunea publica a natiunei, era partit'a unionista nu, caci n'are neci chiar programu, insa si nu scie ce voiesce, seu n'are curagiul se spuna, si acest'a i se imputa neincetatu de catra partit'a natiunala.

Intre asemenea auspicie, noua dieta va da croatiloru ocasiune noua a respinge uniunea cu Ungaria.

— Vediuramu in nr. tr. cum judeca foile francesci despre caletori'a Mai Sale Imperatului Franciscu Iosif la Paris. O numesca visita de curtenire, era in print'a opului constituionale ele se pronuncia cumca acestu opu nu este indeplinitu pana nu vor fi multiamite natiunalitatile. Serios'a diaristica francésca ne cunoșce mai bine de catu conlocuitori nostri niemti si unguri, cari nu voiescu se ne cunoșca. Nu de multu unu diurnalul nientiescu magiaronu ni se adresă cu intrebarea: cine sunt apesatorii natiunalitatelor nostru? Se facea caci nu scie aici in fat'a locului, si „L'Avenir National“ scie la Paris. Astazi se mai insemnămu caci si liberal'a fóia „L'Opinion Nationale“ se pronuncia in favorea nostra in nr. de la 25 l. c. dicendu despre primirea Imperatului: „Neci candu ovatiune mai cordiala nu s'a facutu junelui Imperatru. Elu va pastră deci lunga suvenire, si din acest'a va primi, speram, poteri noue pentru a continua opulu gloriosu alu domnirei sale, salvarea poporului sale prin libertate si consolidarea imperiului seu prin satisfactiuni drepte acordate natiunalitatilor.“ (la consolidation de son empire par de justes satisfactions accordées aux nationalités.) Va se dica, cestiunea natiunalitatilor e o cestiune de consolidare pentru Austr'a. Privita sub acestu raportu, importanta

ei se areta destulu de mare pentru a combate asertiunea guvernului ung. care amenă deslegarea acestei cestiuni pentru cuventul caci sunt altele si mai importante cari trebuie desbatute fora amenaré, precum e: imprumutul pentru căle ferate.

Ostasii natiunalitatei remane pe terenul parlamentariu vor vedea din acesta caci neci o inima inimica n'are poterea a denegrí aspiratiunile nostre in strainetate, vor vedea o incuragiare noua pentru drépt'a causa a limbei nostre, vor vedea pre cate simpatii potemu contă in strainetate candu lupt'a este pentru natiunalitate, — vor vedea inse totodata si se vor convinge caci lumea mare cauta la densii acceptandu ca abnegatiunea si conragiul luprei lor se fie in deplinu acordu cu demnitatea si sant'a causei nostre, caus'a graiului romanescu.

Se perseveram, Austr'a va trebuu se continue opulu — cum dice numitul organu — pana la multiamirea natiunalitatilor. Era daca ursita rea ce o lovesce de atat'a timpu, o ar opris, atunci si se va veni detorinti'a ca insi-ne, dupa puterile nostre, se o impingemu la continuare, caci i vremu binele, i voim consolidarea.

— Despre evinemintele din Italia' luam cunoescinta mai la vale.

De la senatul imperiale.

In siedintele de vineri si sambata a seputemanei trecute si de luni a seputemanei curente s'a desbatutu si votatu legea despre reportul scolelor poporale catra bisericu. Proiectul referitivu, compusu de comitetul confesional e cunoscutu din nr. 108. al „Albenei“. Acelu proiect de lege mai caci in tot'e decisiunile sale ramase neschimbatau, numai in §§. 11, 13 si 14. se facura modificatiuni, prin care se lasara uncle decisiuni in privint'a consiliilor de scole di-

Prenumeratunile se facu la toti dd. corespondinti a-i nostri, si d'adreptu la Redactiune: Josefstadt, Langeasse Nr. 43, unde suntu a se adresă si corespondintele, ce privesi Redactiunea, administratiunea seu seditur'a cate vor fi nefrancate, nu se vor primi cele anonime nu se vor publica.

Pentru anuntie si alte comunicatiuni de interes privatu — se respunde cate 7 cr. de linie repetitile se facu cu pretiu scadutu. Pretiul timbrului cate 30cr. pentru una data, se antecipa.

strictuali si locali in cerculu de competitia a legelatiunilor dietali. Cu parere de reu astfel inse, caci conformu § 11. acum 10. gimnasiele de ocam data nu vor fi supuse consiliilor de scole ale tierilor, ci acest'a se va decide mai tardiu prin o lege speciala.

Desbaterile a supra acestei legi erau forte infocate. Preotieea catolica prin vorbitorii sei p. Jäger si Greuter se opintă din respoteri a aperă dominiulu preste scole intru intlescul concordatului, pe candu din alt'a parte vorbitorii catolici lumeni anume Herbst, Schindler, Br. Seifertiu, Figoli si altii, desfasurandu daunele ce le sufere instructiunea publica prin condusarea esclusiva a preotiei si producendu multe de tote, care facu putena onore clerului catolic, i facura se taca vorbitorii clericali catolici.

Devenindu inversiunarea pana la unu gradu, ce trece preste cuviinti'a parlamentaria apucara cuventulu superintendintele protestant Schneider si la §. 1. consiliariu cons. Andrieviciu, cari espunndu caus'a cu sange rece si foro de partinire se mai stimparara animele, si asi sucoese consultarea si votarea legii mai linessitu. Discursulu senatorului romanu S. Andrieviciu de o tienore caracteristica urmeaza ne-milociu.

„Cuprinsulu acestui paragrafu antaiu era la desbaterea generala de eri pe trétei scandelei cea de antaiu si cei doi vorbitori de starea preutișoia se incordara, a scote nainte de tote asta petra din edificiulu legei prezente.

Si eu sum din starea preutișoia si in servitie mele de nainte si de acum sum si de datu, a mantiené o inspectiune si conducere esclusiva a scoleroru; totusi inse ca membru alu comitetului confesional nu am pregetatu a participa la compunerea legei prezente si a votat pentru dens'a. Din carele indemnu inse facui acest'a, voi desfasurá pe seurtu.

Decisiunile principiali in legea prezenta corespundu dupa parerea mea principalor fundamentali ale constitutionalismului, assiomelor de dreptate si recerintielor spre inaintarea si inviosiarea invetiamantului si crescementului intre popora.

Cumca decisiunile aceste corespundu principialor unui statu constitutionale, se poate cunoșce usioru, daca vomu asemenea cele de pana acumu cu cele ce voru se se introducua prin

tretieneau suvenirile strabune, si perenau natiunea iubita. Asa caci candu natiunalitatea romana parea perduta in lupte cu dusmanii, ea renascu in literatura!

II.

Dati-mi voia dloru' a aruncá o privire preste latulu campu, ce se numesce: *literatura romana*. Nu mi e scopulu a face pe acestu campu o esouriune lunga, ostenitoria; caci nu me ieră neci tempulu, de care dispunu, neci loculu, unde me astu. Voiu numai a indegeta ca prin trécatu la barbatii, cari asudara din tempu in tempu in cultivarea limbei natiunii; si si dintre acesti a mai vertosu la aceia, cari esceléza mai multu prin antecitatea loru, seu cari contribuia mai multu la inflorirea literaturii, si se inaltiara mai sus preste contemporanii loru; lasandu de asta data la o parte, seu abia amintindu pre ceia lanti, cari cursera pe aceiasi cale, cu asemenea zelu, dar cu mai pucin succesiu.

Dloru! inim'a romana petrece bucurosu cu suvenirile stramisilor iubiti. Inimile nostre sunt romane, si se nu iubesa ele a petrece cu memori'a acelor bravi, cari au celu mai demn titlu la recunoscinta posteritatii?

Dar cine ar sci ore enară istoria acelor inime infrante, cari aruncate de preda flacarei nestinse, ce le rodea, in tempuri critece, candu totulu parea amortiela, si au sierftu di si nöpte, si au sierftu sanetate si odihna intru cultivarea limbei, intru invetiamarea si luminarea natiunii?

Deschideti-ve morminte intunecose! lasati

ALBINA.

FOISIÓRA.

O privire fugitiva preste literatur'a romana, si lips'a unei istorie critice a literaturii romane.

(Discoursu rostitu de Iustinu Poplui profes. archiginn. si vice-rectorul semin. in Oradea-mare la adunarea generala a Asociatiunii transilvane, tenuata la Clusiu in 14/26 — 16/28 aug. a. c. *)

I.

In fat'a adunarii generalei a unei Asociatiuni, ca a nostra, carea si-are maretuui scopu, de a respandii cultur'a, si a nainta literatur'a poporului romanu, mi aducu a minte de cuvinete, ce le inspirase marelui Cichindeal, inainte cu vreo 53 de ani intr'unu locu alu fabulor sale, amorea si zelulu seu natiunale: „Mintea! marita natiua romanescă mintea! candu te vei lumina cu invetiamturele mai alăsa natiua nu va fi pe pamantu inaintea ta“

Prè bine, prè frumosu! Neci odata o tiéra, neci odata unu poporu nu a fostu, si nu va fi mare, daca nu a ocoritu sciintiele, daca nu a cultivat artile, daca nu si-a avutu literatur'a sa natiunale!

*) La adunarea generala, fiindu tempulu cam inaintat, lassi afara unele pusestiuni. Adi inse se asta discursulu intregu.

Aut.

Fericie dar de acolu poporu, la care s'au desvoltat si se nutrescu trebuintele intlesualli; acel'a va devine, treba se devina mare; acel'a are dreptu la vietia, la rolă istorica; are dreptu la laurulu nevescitoriu alu memoriorii. Fericie de acelu poporu, carele are Shakespear si Corneilli, Schiller si Petrarce, cari si atunci, candu trupurile loru putredire de multu in sinulu gerosu alu momentului, vestescu cu limba neperitoria marirea natiunii loru; cari si atunci, candu insasi natiunea loru si termina rol'a activa pe seen'a lumii, — o peronéza in sferele loru memoritorie!

Dupa atate secole, ne inimnămu si adi cu reverintia suvenirii vechilor romani; nu pentru caci au gubernat lumea de pe 7 colino; ci pentru caci au avutu Orati si Ciceroni. Incununam cu nimbulu gloriei pre anticii elini; nu pentru caci au sciutu reporta triumfuri pe campulu luptelorloru sangerose; ci pentru caci au creatu si cultivat sciintiele si artea, si au radicatu monuminte eterne geniuilui.

Si daca acest'a si asi; apoi Dloru! e chiar la locu intrebarea: cum stam ore noi cu sciintiele, cum stam cu literatur'a natiunala?! Ore aceia vitia, ce porta cu mandria numele de „romana“, viti'a latina, plantata de Provedintia ca o insula in mediul oceanului elemintelorloru straine, are ea dreptu, are ea titlu, a cuprinde locu la més'a poporilor mari?! Are ea dreptu, a spera vietia si rolă istorica; are ea titlu a pretinde parte din memoria?

Repondu Dloru: da!

Numerosele nostre organe de publicitate, cari raspundesc lumina in tote partile locuite de romani; multele produpturi literarie, ce le vedem aparentu unulu dupa altulu in tote ramurile sciintielor; institutele nostre de cultura, cari se radica superbe pe locurile mai nainte deserte; cele trei Asociatiuni a nostre cu sororile loru din Romani'a, cari porta inainte flamur'a civilisationii; societatea literaria din Bucuresti, care dupa despartire de secole intruni pentru prim'a ora tote ramurile natiunii romane pe langa altariulu culturei natiunii; au nu vestescu aceste mai potinte de catu ori-ce evante elozi, caci netiunca, care facea se falsfaia odinioara triumfatoriu standardulu de lupta la Valea-Alba si Calugareni, astazi se inchina si ea ideelor epocii noue, si sierfesce sciintielor!

Ei dlorul dar pana ce ajunse ide'a la triumfu, pana ce se incaldira tote inimile, si se luminara tote mintile romane de radiele noue ale sôrelui; pana atunci vai! cate petioare au sangeratu de petrele calei neamblate, cate frunzi s'au scaldatu in valuri de sudori, si ah! cate bracie au cadiutu obosite sub sarcina operei grele!

Caci romanulu, desigur tractatul cu asprime de sorte, desigur trebuiá se vegheze vîcuri intregi cu frunta sa sangeranda si cu palosiu in mana la hotarele tierelor sale, ca se-si apere mosia, ca se-si scape esistint'a politica natiunala; totusi langa Mihaili, Stefanii si Cantemiri, si Dositei, cari prin lucrarile loru literarie in-

astă lege. E adeca faptă, că de la introducerea asiedimentului politicu de scăole, era mai cu săma de la publicarea concordatului eră totă administratiunea scărelor domeniul a erarchiei politice și spiretuale, și de ăra ce neci organele erarchiei spiretuale singure nu compun biserica, asiă dăra se pote dice, că neci statul ca atare neci biserică ca atare nu avură scăolă sub influența sa. Spre lamurirea acestui asertu, carele s'ară pară pote intrecedutu, însemnă numai acăstă, că neci comunele si tierile prin reprezentanțile loru alătura cu organele regimului, neci comunele bisericescă alătura cu organele erarhice, nu aveau neci pică de cunventu în afacerile de scăole.

Fiiind că privilegiul esclusivitatii in favoarea unei alte stari in unu statu constituionale nu mai pote ave locu, ci fie-carui din faptori legali trebuie se se recunoscă mesură cuvenita de participare in afacerile publice; de ăra ce scăola ne e unu ce regale, ci unu bunu comune si de prosperitatea investimentului si a culturii suntu interesati toti cetățenii; asiă dăra nimene se nu se mire, neci se nu se supero, daca toti faptori constitutiunali voru fi chiamati prin legelatii a participă la administratiunea afacerilor scolare si se voru delatură in privintă acăstă privilegiile de pana acum.

Dara decisiunile presente corespundu nu numai unei vieti constitutionale in statu, ci si postulatelor de dreptate. Sciu este, cate sacrificii face nu ună comună pentru scopuri scolare si ce cuvenitul au pana acuma comunele in scăole, pre care le sustienă cu spese mari? Sciu este, că in locurile, unde e impreunatul patronatului bisericei cu alu scălei patronii fac multe spese cu scăolele si totusi se intempla adese, că neci nu i se face onoreea a fi invitati la esamenele publice, spre a cunoșce bateru la astă ocasiune pre invetiatoriul asiediatu? De asemene e cunoscutu, că unele fonduri bisericescă facu spese mari pentru unele altele scăole, si totusi se asiedia si se depunu invetiatorii adese in contra reclamatiunilor facute din partea autoritatii bisericei respective, buna ăra ca la scăola gr. or. reală din Cernauti, pre carea o sustine fondul gr. or. din Bucovina cu o sumă annală de 25.000 fl. v. a. Sciu este insă si acăstă, că gimnaziile si altele scăole de medilocu se sustienă cu totulu, au suntu subventionate din vénitele statului, la care confira toti cetățenii foră dischilinire de confessiune, si totusi candidati de confessiunea gr. or. si evangeliica nu suntu admisi a ocupă catedre. De ăra ce detorintele si indreptatirile trebuie se stă asemene la cumpena si prin decisiunile presente tocmai astă se scoposesc, cugetu eu, că ele corespundu de plin si postulatelor de dreptate.

In fine e o plangere generală, că cu investimentul si crescamentul nostru nu merge inainte, si că poporul arata unu indiferentismu deplorabile pentru scăola. Acestu fenomen e cu totulu explicable. Căci cumu pote poporul imbratisă scăola daca ea se aperă cumplu de imbratiosiarile lui? Cumu, se pote in-

tusiasmă poporulu pentru caușa investimentului de scăola, pana candu scăola nu va corespunde recerintelor si pretensiunilor intelectuale si materiale ale poporului? —

Pana candu comunitatile locale si cele de tiéra voru sătă departe de o influență corespunzătoare in afacerile de scăola, după parerea mea nu pote fi vorba de o inaintare si invisiune a investimentului poporale si spre a scopos astă a desemnatu calea prin decisiunile presente.

Aste suntu momintele, care me decisera a fi intielesu cu cuprinsulu legei presente si eu cugetu, că nu va fi nimene in adunarea nostra, carele se nu se intielgă cu densa. — (Bravo! in stang'a.)

Checi'a Romana in diu'a de s. Parascheva 1867.

Comisiunea mistă inca in 7/19 martiu a. 1866 si-a finit operațul seu, si inca atunci l'a fostu substanțatul fostei Cancelarie aulice spre decidere; in se o parte nefavorarea temporului era de altă schimbarea guvernului caușă ca aceste acte se zaca balta atâtă tempu in publicarea archivelor de pre la jurisdicție.

Dupa denumirea ministeriului de acum noi de locu am intituitu caușa acăstă ca, punendu-se in lucărare, se ne potem o data mantuie de apesarile si suferintele cele nenumerate. Apoi la dieta inca am recursu, si numai după mai multe urgeri din parte-ne transpusă ministrului actele noastre la comitatul, inca pre la finea lunii lui iuniu, insarcinându-lu ca cu ocazia congregaționii mai de aproape se ie la desbatere trebile noastre si parorea loru se o raportă curundu ministeriului. Dara congregaționa din 1 iuliu a trecutu si trebile noastre zacu „ad acta“ inca si in diu'a de astăzi, dimpreună mai cu a unor comune miste, si anume: a S. Nicolaulu-mare si a Ecichii romane.

Dlu comite supremu alu acestui comitatul totă carmă a predat-o in manele vice-comitelui alu doile, dlu Hadzsits (serbu) pre care de trei ori l'am rogatu, nainte de congregație, in persoană si in serisu ca in decurgerea congregaționii trebile noastre se se pună in lucrare si comună se scape o data de atacurile si turbările cele inversiunate, si care inca neincetatu se mai urdiescu. Dar in zedaru! Dnulu vicecomite fuse cu multu mai incrementu la inima de catu ca trei deputati de a le noastre se-lu fie potutu induplecă se iee la desbatere trebile noastre in congregaționa din iuliu. Apoi pre dlu comite supremu inca l'am rogatu in serisu, ince nici la elu nu afaramu mangăiere. Deci, vediindu că congregaționa s'a finit, si trebile noastre fusera trecute cu vederea, luaramu de locu calea catra in ministeriu de culte unde in absintă dnului ministru, rogaramu numai pre dnulu secerariu de statu Ioanoviciu, de ajutoriu in caușa noastră.

Rogarea noastră a si transpusă dnulu secerariu de locu in aceasă di sub Nr. 8.444, comitatului, grabindu de nou caușa noastră. In

congregaționa din 3 septembrie dnulu vicecomite aduse inainte acea rogare dăra otarira d'odata ca aceste acte se nu se ie la desbatere in congregație (precum s'a facutu si in comitatul Temisiorii) ei in alte sesiuni private ale membrilor comitetului comitatensu (intre care n'avem neci macar unu romanu) si anume in 4 noiembrie c. nou; era noi fuseram indrumati din partea comitatului sub Nr. 511 ca cu răbdare se acceptă deciderea, care la tempu lui seu ni se va imparte prin judele cerești. Dnulu vicecomite ince — precum am audutu — scăi incungură si acăstă congregație, defigandu altu terminu. Vom vedé rezultatul!

Fratii nostri romani din S. Nicolaul-mare si Ecica inca potu din parte-si a intită acăstă causa la comitatul, căci trebile loru inca zacu sub Nr. 9.246 in preună cu ale noastre in publicarea archivelor comitatului.

In fine, cătă se o spunem dloru de la comitatul că daca trebile noastre nu se voru luă la desbatere neci in acestu terminu, noi nu vom intrebasă a recurge erasi, de nou, catra Ministeriu, si catra dieta, candu apoi sperămu că nu va servă spre onoreea si laud'a dnului vicecomite, si nici spre a comitatului.

Romania.

Programa de studie din licee si gimnasie.

Elaborarea unei programe de studie pentru licee si gimnasie, care se corespunda conditiunilor existenției noastre civile si politice, si care se procure junimii studișe mediele si potenția de a-si dezvoltă într-unu modu mai avantajiosu facultatile sale morali si materiali, inculcandu in inimă ei ideea si detořia de a observă, in relatiunile vietii sale private si publice; regulele unei stricte morale si a profesă simtimintele de afectiune pentru consolidarea regimului nostru constituitional, este una din cestiunile cele mai vitale, ună din acele cestiuni care aru cată se preocupă pe barbatii de statu, consiliile scolare, si mai multu inca consiliul permanent de Instructiune publică. Această ca autoritate suprema a Instructiunii publice, dispunendu de tōte resursele ce-i oferă creditul si influiantă sa morală, are dreptul si datoria de a usa de tōte prerogativele ce-i acordă legea ca sa de, tutulor cestiunilor atingătorie de Instructiunea publică, o soluție mai radicală si compatibilă cu principiile Institutiunilor liberali care suntu basă fundamentală a constituționii noastre, si cu nouă ordine de lucruri create in tiéra in urmă actului politiciu de la 11 februarie.

Aruncau o privire retrospectiva asupra starii din trecutu a Instructiunii publice din liceul S-tu Saba, vomu recunoscă in faptu că, cu tōte lacunile si defectuositatile ce prezinta programă din liceul S-tu Saba, inainte de 1848, rezultatele in genere erau favorabili si founde in acea epoca de dorere si de desastrăsa memoria. Afara de Istoria naturală, fizica si

hemia, cari nu figurau intre obiectele de propunemntu publicu, ună din lacunile cele mai visibile era si aceea că junimea studișă, carei si lipsă mediele de a face o educatiune mai completa, nu potea se capete nici o notiune de Istor'ia Patriei: acăstă scientia era asiediată in clasele superioare, si se propunea cu multa resvera din caușa ventului Borealu ce suffă adesea in tiéra cu vehemintă. Ca opunere ince la acestu reu necalculabil, limb'a romana, pentru care se crease o catedra ad hoc, se propunea in clasele inferioare ale liceului cu succesu, inteligintă, metoda si facilită studiului limbelor francesă si latina. In resumtu, programă liceului de atunci, de si nu implinea tōte conditiunile unui planu de studie complectu, oferă junimii studișe tōte elementele indispensabili spre a se perfectiună si a-si desvoltă facultatile ei morali si intelectuali, inspirandu-i in același tempu simtimintele cele mai frumosă de amoro de patria si de devotamentu sinceru pentru binele publicu. Crescuta in asemenea principie, ea a fostu démnă de chiamarea cea mare, de chiamarea ce. i s'a facutu la 9 iuniu 1848, din care s'a sfarimat jugulu secularu, jugulu feudal, jugulu slavie, proclamandu-se principiile cele mari libertate, egalitate, si fraternitate.

Ficsandu acumu privirile noastre asupra starii de adi a investimentului secundariu vomu recunoscă asemenea in faptu că esista o mare analogia intre programele, după cari se regleză studiile obligatorie din licee si gimnasie si intre trasurele distinctive ale odiosului sistem de bifurcatiune din anii 1857 si 1858. Diferintă este fōte mica si constă in acăstă că sistemul de bifurcatiune pe catu si prin escenătatea sa, pe candu programă actuală peceatacesc prin nescocită sa gramadire de studie, cari nu facu de catu a maceră corporul si a uide inteligintă. In adeveru, nimicu mai durerosu de catu a vedé junimea studișă in etate de 11—12-apni, din clasa I-ia si a II-a, din licee si gimnasie, luptandu-se cu 8 obiecte de studiu diverse; adica: 1. Limb'a letină, 2. Limb'a francesă, 3. Istor'ia naturale, 4. Istor'ia românilor, 5. Istor'ia biblică, 6. Aritmetică, 7. Geografie si 8. Desemnul.

Acăstă aglomeratiune de studie este ună din causele cele mai fatali care constringu pe tinerei elevi a abandonă clasele gimnasiali într'o etate, candu ar cată se guste mai multu fructele bine-facătorie ale Instructiunii, si se devina ectatieni virtuosi si apti a castiga subsistentă vietii loru cu onestitate si dreptate. Nu lipsă de zelul său de activitate, nici lipsă de metoda din partea professorilor, ci acăstă monstruoasă aglomeratiune care arunca in animă elevului cea mai mare descuragiere, face mai de multe ori ca la unu numeru de 40—50 de elevi intr'o clasa, se fie numai 4 sau 5 cu note absolute bune. Aceste anomalii si relele ce decurgu din ele s'au somnalat la timpul oportunu de o parte a pressei; déra observatiunile sale au remas fara efectu, sau mai bine au fo-

se esă inca odata la vietiția acel bravi, cari ni-adtă primele carti romane, cari au pusu fundamentul la măretiul edificiu națiunale; ca se ne desfășăru in trasurele loru nobile, ca se le schimbăru cu flori nouă cununele vescedite, ce le adoră fruntile măretie.

Ci daca viersu-mi debilu nu strabate in aduncimea mormintelor; nu vi fie greu, nu vi fie frica dloru! a venit insii-ve cu mine, si a cantă pucinu in giuru in lumea mortilor, in marele cimitir, unde jace cenusia recita a ante-luptatorilor literaturei națiunali.

Venit, nu vi fie greu! Acolo jacu iubiti nostri. Venit, nu vi fie frica! Ei dormu somnul naștere; nu-i voru conturbă, nu-i voru desceptă neci sioptele, neci suspinele noastre.

Dar ah! ce locu e acăstă?! Voiam se ve conduce dloru! la locul gloriei noastre; acceptam, se ve aretu măretile monuminte, carile eterniză numele, si vestea posteritatii meritele loru neuitate. Si éta! că nu dămu de catu de nesce glie, formate din cenusia inimeloru infrante; nu dămu decatul de nesce verucilitie, simple, cadute si ele sub poterea nimicitării a temporului. Nu ve mirati! ve rogu. Chiaru de pe acăstă i cunoștemu, că sunt bravii nostri. Pre omenii mari, si destinsu pre lucratorii literaturi mai aceiasi sărăi i ascăpta la tōte poporele. Unu Camoens, unu Moreau, unu Gilbert, sunt o trista adeverintă a cunținelor mele. Si lucratorii spiretului secerara si la noi mai multa meseria, de catu cunune. Costinu mōre sub palosiul calauului; Scaviniu se invenina des-

perat de traiu; si ceia lălti moru mai toti neounoscute, uitati, de multe ori persecutati.

„Trista respăzire, celor cari sierescu,
„Viță si odihnă, gîntii, ce iubescu!“

Dar in lipsă monumintelor măretie, fiecare crucilită de pe mormintele loru, ni aduce a minte cate o istorie; fie care glia ni vorbesce de gloria.

III.

Ci se lasămu la o porte lamentarile tardive, se privim in giuru.

Éta ici mormentul betranului Hurulu. Cine a fostu acelui Hurulu? voru intrebă multi dintre on. mei ascultatori. Hurulu a fostu cancelariul lui Dragosiu, domnului Moldovei, carele a scrisu in sec. 14. s. cronică, ca se arete, evenimentele si modulu, cum se potu tineni, si cum se luptă tiertă in contra gîntilor, cari o inundara, după ce se rupse de catu Rom'ea cea tare. Elu a scrisu latinesc, dar ou inima, cu sentimente romane. Venit apoi Petru Clanau, secretariul lui Stefanu celu mare, carele, cum insinuă insusi la calcailu acelei cronică, a scosu acelu isvorul de pe latină; si l'a scriptu cu mană sa in tergu in Vasluiu, la 13 apr. 1494.

Hurulu este acela, de la carele datează literatură noastră in intielesu mai strinsu.

Dar cum! veti intrebă pote cu mirare si nu foră cuvenit; cum! se nu fie cultivatul românii si mai nainte literelor?! Musele se nu se aflau ore intre romani adoratori si inainte de Hurulu?!

Dloru! ve marturisescu, eram pregatitul acăstă reflecție. Da! romani au cultivatul literelor, si musele au avutu inchinatiorii sei pe pavimentul romanu si inainte de Hurulu. Însuși Hurulu adoveresc in introducerea cronicelor sale, că o scrise acea asiă, cum o astă scrisa din dile betrane de Arbure, ducele campestru. Gregoriu Urechia, mărele cronicariu din capitolu sec. 16. scrie in precuventarca sa la vietă a domnilor Moldovei, că „nu numai isvodele noastre, ci si cartile straine am cercutat, ca se potem astă adeverulu.“ Cari isvode, adeca isvodele noastre moldo-romane, scrise pe scurtu, insemnau cele intemplete de la incepere pana la domnia lui Petru Rareș (1527—1538 si 1540—1546), si s'au stinsu — dice Urechia — că de aici inainte nu au mai scrisu nimene.

Asă dăra romani au avutu scriitorii sei si inainte de Hurulu, cari au scrisu unii pote latinesc ca Hurulu; era altii romanesc ca Urechia, insemnandu faptele națiunii pentru de a le lasă ereditate posteritatii. Căci unde sunt eroi, unde sunt fapte eroice, — si aceste la noi nu au lipsit, — acolo treba se fie si barbati, carii se le eternizeze! Ce miraro ince, deca in mediocul lupotelor continue, romani nu potura cugetă la pastrarea acestor documinte prețioșe, si astfelui cadiura si ele viptima nemicirii, ca multe alte reminiscențe ale gloriei noastre străbune. Chiar operele scriitorilor nostri din sec. 16—18, au nu jacura ele necunoscute, uitate in publicarea bibliotecelor pana

eri alalte, candu prin fatigile si scrutarile unor bravi ai nostri deveniri erasi averea, proprietatea publică a națiunii?

Langa Hurulu jaou ţările lui Luca Stroici, numită de comună „Lupulu“, parentul filologiei latine romane, cum lă numesc neobositul nostru Hajdeu. Barbatu nascutu cam pe la 1533—4 din familia inalta aristocratică, adaptat din teneretie la isvorul scișnicilor, portă sub săsă domni ai Moldovei onorificul postu de mare logofet. Ni-a remasă de la densulu; „Oratiunea Domnului“ (Tatalu nostru), scrisă cu litere latine si purificată de barbarisme, carea o descoperă mai anu nefatigabilul literat Hajdeu într-o carte polonă, intitulată: „Corpușul legilor polone, adunate de Stanislau Sarnicki“ in Cracovia, 1597. Facandu adeca Luca Stroici cunoștința cu acestu encyclopedist polonu, si dorindu a i dă o idee despre originea limbii noastre, i impartăsi rogațiunea Domnului, in limb'a romana, scrisă cu vechile litere romane, si coresa in cunțele, cari i se pareau straine. Celu mai vechiu monumentu alu purismului limbii noastre, si alu scrierii ei cu litere latine-romane; insemnatu atat in privintă ortografiei care si-o formă elu insusi pe basă etimologică cu adunca petrundere in firea limbii romane, si carea postrare in deplinatatea sa multe pretinse sisteme otografice de astă p. e. elu serie: ceriu, se fie voia ta etc. catu si in privintă stilului, căci astămu in densulu, si in densulu mai antaiu nisuntă nobile, de a

platite cu disprețiu și indiferență; ună din cele profunde ce răde astă-di societatea noastră.

Nici spațiul celu restrinsu alu unui dia-ni, nici marginitele noastre facultati intelectuali ne era a espune modulu cumu ar trebuī se combine o programa de studie, asiā ca ea se incilize eșigintele sociali cu progressului politice si alu principiilor liberali ale regimului nostru constituționale. O atare programe, spre a fi incoronata cu succesu si spre aprobata de națiune, cata se fie opera colectiva si resultatulu meditarilor profunde ale barbatilor de elita, cari s'au ilustratu in caietul profesorale si merita considerarea si increșterea națiunii. Catu despre noi, ne marginim cu opune cu mare rezerva opiniiile noastre supră studielor ce morita a figură in program'a actuală de studie obligatorie si indispensabili, precum si supră modificarilor ce cata se introduce si cari suntu de resortulu consilioru scolarie.

Studiele ce merita a figură ca obligatorie in program'a unui liceu seu gimnasiu suntu de urmatrice:

I. *Limb'a Latina*. Este de prisosu a indică aci avantagiale immense ce presinta studiul acestei limbi. Ne vom margini a spune cu mai că prin mediul si sorgintele de avută ea contine, tōte poporele civilisate au adjunsu cultivă si a perfectionă literatur'loru. Totu studiul acestei limbi vomu cultivă si voiu perfectionă si noi limb'a noastră. Originea noastră so confunde in originea poporului Romanu din care ne tragemu, si monumentele reperitorio ce ne-au lasatu scriitorii romani amplu susținute noastre de o admiratiune profunda.

II. *Istori'a*. Istori'a este de unu folosu indispensabile pentru ori-ce clasa a societății. Principii si Suveranii din esențele ce presinta istori'a, cunosu ce trebuie se faca pentru adeverința loru marire, si pentru fericirea populilor loru. Cetățienii fie-carui statu, totu din Istori'a avetă a-si cunoscere si a-si iubí patri'a. Literatul si inventiatulu din Istori'a ala ori-ce pasu insemmnatu a facutu spiritulu omenești in cauza adeverului, a frumosului si a folosului. In me militarulu vede in Istoria pe aeci eroi cari, nebogendu in séma pericolele si mōrtea, si au versat sangue pentru patria loru.

III. *Limb'a Francesa* pusa in condiții intermedierarie, este o limba cautata de tōte poporele din cauza claritatii sale elegante, preașunii terminilor ei, placiditati miscarilor si simplitatii formelor. Ea este inca limb'a sacerilor, fara a incetă de a fi eminentemente literaria, dupa cumu probéza nenumeratele opere ce a produs. Int'lunu cuventu este o limbă a careia preeminentia nu este contestata de nici unu poporu rivalu, escelandu prin minunata sa aptitudine pentru litere, sciinție, arti, comerciu si industria. Studiul acestei limbi este cu atât' mai necessariu, cu catu instițulu de conservare politica ne face a ne distinge in Oriente Europei de rasele eterogene si limbele eteroclite in medilocul carora traimu. Asiā

dara studiulu acestei limbi merita a fi pusu in-tre obiectele de studiu obligatorie, incepandu chiar de la clasea I. a liceului. IV. Istoria sa-cria. V. Descemnu.

Pe linga aceste studie ce merita a figură ca obligatorie in program'a liceeloru si gimnasialor, este de o necesitate ineluctabile de a se introduce si studiul limbii romane, alu carei propomenementu se se faca in ore separate, incepandu-se de la clasea I pina la classe VII inclusivu. Studiulu limbii elene ar fi de unu mare folosu junimii studiuse care se consacra pentru carier'a literelor. Introdusa chiaru din classe III gimnasiale, ea aru facilită aplicarea sistemului comparativu intre cele două limbi clasice latina si elena, asiā ca din observatiunile facute in limb'a latina se se deduca regule pentru limb'a elena, si vice-versa: Exemplaria graeca et latina nocturna versate manu, versate diurna. Spre a remediu reulu ce ar decurge prin introducerea limbii Romane si limbii Elene din clasea III gimnasiale, limb'a Latina ce se propune acumu in tōte dilele, s'ar potē propune numai de trei ori pe septembra. Asemenea studiul religiunii ce se propune de trei ori pe septembra, s'ar potē propune numai de două ori. Cu modulu acesta s'ar inlatură sistemul de aglomeratiune ce aru da nasceră la plangeri si murmur. Asemenea Cosmographia si Arithmetica ce se propunu in clasea I si a II, s'ar putē suprime pentru ouventul ca cea d'antai este in disproportiune cu inteligint'asi slabitiunea elevilor; era cea d'a două, propusa in clasele primarie, n'are ratiune d'a figură in program'a licentui de catu numai in sensulu de a distraje pe elevi de la ocuparea altor studii mai seriose. Catu pentru studiul sciintielor naturali din clasele inferiore suntemu de opinione ca ele se se propuna int'lunu modu catu s'ar potē mai practicu, inlaturandu-se totu felul de idei abstrase si difinitiuni neintelese cari rebuta spiritului elevului. Acestea suntu consideratiunile generali asupra modului de combinare a unei programe de studie din licee si gimnasie.

Terminăm articolulu nostru facandu apel la simptimintele barbatilor de statu si a guvernului, ca se bine-voiesca a ridică starea instructiunei publice din deconsiderarea in care a cadiutu in cei 7 ani de restriste ai Domnului lui Cuza. Acestu principe, nu numai că n'a facutu nimicu pentru instructiunea publica, ci inca a avutu celu mai mare disprețiu pentru progresulu ei, si a impinsu deconsiderarea pana a refusat chiar de a incuragiā prin presint'a sa junimea studiosa cu ocasiunea solemnitatii distribuirii premielor, disimulandu o indispozitie fizica, o dorere de masea: jam hostis omnium consensu dejectus et expulsus est.

„Romanul.“ B. Stilescu.

Italia.

Rescolarea italianailor pe teritoriul pale ale crescere si se latiesce pe di ce merge totu

mai tare. Capulu ei, betranulu generariu Garibaldi, nu mai este in prisonea pe insula Capri, ci elu se afla in fruntea ostasimei sale, pe campulu de lupta. La 21 ale c. dodecitalor o prochiamatiune unde li face cunoscutu că este liberu si se afla intre densii. „Nainte! dă“ — dice Garibaldi italianoilor — „Nu ceru de la voi neci curagiu neci eroismu, căci ve cunoseu cine sunteti. Ceru numai perseverantia. Americanii au sustinutu lupta glorioasa 14 ani de dile, pentru noi vor prisosi putine luni ca se spelam Italia de murdaria ei, voiesca acăstă tiranía din Vaticanu si cei ce o-sprignescu, ori ba. — Lupta ce se dice că s'a intemplatu la Viterbo, 10 mile deosebita de Roma, unde invingerea ar fi fostu pe partea trupelor papale, se demintește prin alte impreguri. Garibaldi cu ostasimea sa a ajunsu degăză la pragul Romei, elu a ocupat Monte Rotondo, unu punctu pră insemmnatu in stragia, săturate aprópe de cetatea Roma; de pe Monte Rotondo se domnesce preste riul Tiberu si peste calea capitala spre Roma. Acăstă impreguriare se vede a cauza mari ingrijiri in Roma, pentru că după cum se telegrafase — in sambet'a trecuta s'a fostu docisul se osi trupelor papale a-fara din Roma si se se incerce a respinge pe incintă loru de la Monte Rotondo.

Afara d'acestea trupele lui Garibaldi se inmultiesc. Foile franceze afirma că inca 12000 baionete s'au adunat pe langa Garibaldi, si nosmuntitul că totu se mai aduna in fie care ora. In lantrulu Romei inca s'a aprinsu flacără a reșcolarii ce bantue afara de cetate. Politia voie se faca perserutatiune intre casa din Roma, si cu aceasta ocazie se convinse că in lantrulu cetății traiesc adoratori ai libertatii pentru care se lupta cei din afara. Ea, politia, de-de aici de opusetiune mare si numai trecendu peste 15 cadavre de garibaldiani potu se-si ajunga scopulu. Castigă inse totodata convingere firma, că multi locuitori din Roma doresc cu nerabdare se ajunga garibaldianii la muri Roma si ca se li intinda man'a din lantru.

Curi'a manifestă pusețiunea critica a Romei, era Papa emise la 26 ale c. o enciclica catra toti episcopii din lume, in care, dupa ce arata pericolul si amintia statului papale, i provoca pe toti se tinea rogatiuni pentru abaterea acelui periculu, — Naile franceze de rezboiu se porntu spre Civitavecchia intru ajutoriul celor ce se cugeta asuprati din Roma.

„Corr.“ de la 26 ale c. aduce: Antaiele trupe franceze au parasitul astazi la 6 ore dem. portulu de Toulon, dar după cum se vorbesce in genere — au instructiune se nu so coborâ pe uscatu in Civitavecchia pana nu voru urmări alte demandatiuni. Evenimentul celu mare nu a facutu influența pră deprimătoare la noi, pe cum potă că-si inchipuesc in strainitate. Unii inca totu mai sunt de parere că regimul italicu in ora a două-sprediecca va corige prin mesuri energiose cea ce a pecatuitu in cele din urma 8 dile prin negrigire; căci aici nimenoi nu voiesc sese inoișca despre bunavoint'a lui

Victor Emanuel: a derimă partea actiunaria si a se pleca ordinatiunilor de la Tuilerie. Altii cari inca nainte de 8 dile pretrimisera speditiunea franceza la Roma se apropia acuma de frica strigoialui rosu principiilor regimului; întrăgă lume finantala care astazi la bursa a datu unu votu eclatant de neincredere guvernului, se tiene de acele principie. Acești barbati vedu in Italia afaieri d'ale Spaniei si pericolul celu mai mare intr'o armă revoltata intr'unu statu fara ministri. Adeverul pretinde se se spuna că aici in deosebi amicul Italiei sunt in presa cu multu mai numerosi de catu in publicu. Portarea de pana acuma a garibaldianilor, adesele loru caderi in contradicere laudelor conducatorului loru, portarea loru revoluționare contraria umanitatii cauta se li fi rapitul multu din simpatia nepreocupatilor. Parisulu, acelu pamentu clasicu alu luptelor pe strade, n'are exemplu in intrăgă istoria a revoluționii sale, că s'ar fi subminat o casarma intrăgă. Acosta le pomenim pentru se caracterisamu dispusetiunea d'aci si se chiarifică că de aici domnesce șoarece relativa, vediind că trupele returna la Roma. In acăstă intreprindere mai lesne so privesc restauratiunea regatului constititional in Italia, de catu restauratiunea domnirei lumesci a papoi, era insisi clericalii se pare că presentiesc că turburarea apei pre marea adriatica nu se face pentru cauza loru; inca tare se retineu de la aplause.

Cele d'antai 5 transporturi au imbarcatu la Toulon astazi demanetă, la 6 ore, sub comandă vice-admiralului de Gueyden, altele se li urmeze in decursulu dilei. Civitavecchia se afla in starea de asediu si colonelul d'Argy de la legiunea de Antibes este denumit de comandanțe acestei cetăți.

Regele V. Emanuelu abie acum a respunsa la adresă a cetatei Florentia: „Asecurati pe concertatiunii vostri că cu sum cu densii si spuseti-le se aiba incredere deplina in mine. De 20 ani me luptu cu pén'a si cu spad'a pentru Italia; intre altele se dedeau mominte totu asiā de critice, casi acestea, si totusi am sciotu se le devinjemu. Spuneti-le că trecutul meu intregu merita incredere deplina si cumca este cu nepotintă se facu eu ceva ce nu ar avea de scopu gloria națiunii. Neci eu, neci națiunea n'au primitu pana acumu sudalme si amenintări, neci acumă, neci neceodată nu le asu si suferit eu. Credeti-mi că in astfelui de casu totu le cutesamu, convinsu fiindu că națiunea ar fi statu cu mine. Si eu voiesc a implini destințile noastre si sum securu că se voru implini; poporul inse cauta se aiba incredere in mine, se stee langa mine. In unire am in-deplinitu lucrari mari si, daca se va dă casu, vom face totu acesa spre marirea patriei noastre comune. Credeti-mi că prin medilice intelepte forte curundu va si ajunsu scopulu nostru; asecurati pe concertatiunii nostri că Ratazzi totu de-un'a a fostu amicul meu si patriotu adeverat. Deci se-lu iubescă, căci merita. Repetescu: se

erge din limb'a romana elemintele straine, verite in ea prin usulu liturgicu alu limbii slavice. Asiā cetim in densulu: *pane, ispita, mantuire* etc. in locu de: *pita, napaste, isbavesce* etc. cuvinte, ce le afflă inca in rogiunile dominicale contemporane. E micu acestu documentu, ce e dreptu, sta abia din cete-va sire; dar asiā catu e de micu, ajunge celu pucinu cu unu dominiu mare, si e de a-junsu, a face numele lui Luca Stroiciu venestrat la tota posteritatea romana.

Sosim cu mormantul lui Grigoriu Urechia cronicariu moldavu din capitolul sec. 16 caruia, dupacum eschiamă despărțit Mironu Costinu, singur i-a fostu mila de acea tiéra, se nu remana intru intunecul nescintiei; si carele — dupa marturisirea sa — cetindu isvodele si ale noastre si cele straine, a afiatu capulu si incepatur'a mosilor, de unde au isvoritul in tiéra, si s'au inmultit, si s'au datit „ca se nu se inneece ani' cei trecuti a tota tiéra, si apoi se nu se pota sci, ce s'a lucratu.“ Cronică lui respiră din tota sinele celu mai curatul patriotismu, si zelulu celu mai inflacaratul pentru națiune.

Acolo jace si marea anima lui Mironu Costinu, cronicariu din sec. 17. Elu era potrivitul latinistul alu secolului scu; patriotu inestimabil, carele vediindu cu dorere, cum se impărtășește storcea tiéra prin biruri necumpărate, adeseori strigă catra domnului Cantemiru la măsă: „*Mai desu cu pocharele Mari'a Ta, si mai raru cu orenduelele (de dare); că-i*

vre se-ti dai Mari'a Te séma odata, si nu-i potē“. Elu apuci pén'a, se infrunte ocazele si basnele lui Eustatie logofetulu, lui Simeonu dascalul, si Misailu calugarul, scriitori contemporani, cari denegriră originea romana. *Se sparia* a incepe ustanel'a a-cestă dupa atate vecuri de la descalecatulu de astăzi, de la Traianu, imperatulu Romului; a lasă erasi nescrisu, cu mare ocazie infundatul poporului romanu de la o sama de scriitori, — dice — că este inimie dorere! Si elu a scrisu asiā precum s'a intemplatu, gata a „*dá sama despre cele ce a scrisu*“.

E caracteristicu, că precum Hurulu, Urechia, asiā si Mironu Costinu si altii dupa ei, acentuează cu totu adinsulu in opurile loru *descendant'la noastră latina*. Par că ar fi sentit, că va veni tempulu, candu nu va fi vr'unu adeveru istoricu atacatu cu mai multa amaritiune, de catu chiaru acesta. Atunci nepotii se potă provoca la conștiința parintilor, cari li-au premersu. „*Cauta-te dar acum cetitorile!*“ eschiamă M. Costinu, mandru de originea sa, si privesc de unde esti, *lape-dandu de la tine tōte celelalte basne, cate au insemmnatu unii de tine Nu numai numele acesta, (adeca vlah-latinu) ci si dintr' altele te vei cunoscere, obiceiurile, firea, si graiulu pana astazi, că esti dreptu voloh, adeca italiano si romaneanu*“ Asiā scriau stramossi nostri; asiā sustineau ei in poporul suvenirile descendentei sale glorioase de la cuceritorii lumii. Si care fu

replașa marelui patriotu! Acusatul foră vina, fi silitu a-si pleca capulu sub palosulu calăbului, si a mori foră neci o sentință premergătoare ca martirul patrici.

Langa elu jace fiul seu Nicolau Costinu, bravul fiu alu bravului pîrinte (+ 1712) carele prin operele sale de mai multe randuri si-castigă unu dreptu titlu la recunoștința națiunii.

Se nu uitămu a cercetă mormantul zelosului naționalistu, eruditul literatoriu si principie Demetru Cantemiru (+ 1723). El! că pana ce Domnii si aristocratii altor popore, indeștuliti cu gloria ce le dede nascerea, resipiști tempulu in jocuri si deprinderi nefolositoare; la noi in florua Cantemirii, Stroicii si Costinescii!

Cantemiru intelegea a portă chiaru asiā de bine pén'a, ca frenele guvernului. Primul eruditu a tota tiéra, si potă a tota Europa pe acel tempu, elu escela in mai multe ramuri ale sciintielor, dar mai multu de catu in tote, in ramul istoricu. A scrisu romanesce, latinesce, grecesce, rusesce si turcesce; dar anima lui cea nobila a sentit totu romanesce. Nimeni nu a scrisu cu mai mare iubire pentru romani, de catu densulu, cum dovedesc: „*Istori'a Daciei vechie si nouă*,“ „*Descrierea Moldovei*“ si alte opere ale sale.

Dar alu cui e acel mormantu foră semnul, foră nume?! Acolo jace exemplariul vorbirii retorice, necrologistul lui Stefanu celu mare, alu caruia nume dorere, ni-lu retace istoria'

carele cu multu dupa mortea acelui Domnul erou lu plange ca anima unui adeveratul patriotu, si vediindu, cum se rarescu, cum pieru datele sacre ale strabunilor, — bagu sava sub domnirea fanariilor — eschiamă in necrologul seu cu gura de auru:

„*Oh obiceie de auru! ore-ti mai veni vre odata?!* Ore ati fostu numai si ati trecutu, lasandu ne noile numai o amara aducere a minte de voi?! Atat'a-e de dulce dreptatea la o stapanire, si atat'a-e strembatatea de amara, in catu noi dupa atate văcuri plangemu pre unu domnul dreptu“. Pucinile cuvinte, ce le reproducem aci, au nu sunt ele de ajunsu a spune, ce fiu a avut națiunea in nenumitul necrologistu?!

Si acum versandu o lacrima de pietate pe mormintele, unde jacu Aseniu Uricariu, Nicolau Mustea, Ioanu Neculcea, Ioanu Canta, Radu Greceanu, Radu Popescu si altii renomiti cronicari si istorici moldo-romani din sec. 18. se ne oprimă pentru o clipă la mormantul, ce acoperă cenusia lui Enache Cogalniceanu (1777), eroldulu de pe urma alu cetății natunali in Moldo-Romania, cum lu numescu eruditul nostru Urechia Aleșndrescu in clasiculu seu discursu despre „cronicarii romani.“ Candu elu va depune trompetă sa, — aceste elocințe cuvinte le imprimătămu din amintitul discursu — cetatea va fi devastată; dar sunetul seu va fi desceptat cu ecourile carpaticice, unde se vor radica noui eroi.

(Va urmă.)

